

7. Регіональна політика в країнах Європи: Уроки для України / Київ. Центр Ін-ту Схід-Захід ; за ред. С. Максименка. - К. : Логос, 2000. - 171 с.

8. Розвиток економічно проблемних територій: міжнародний досвід / С. Слава, Д. Амборський, П. Сегварі, М. Дацишин // Проект партнерства Канада - Україна "Регіональне врядування та розвиток". - К. : Вид-во "К.І.С.", 2007. - 144 с.

9. Ткачук А. Депресивність територій: що це таке і як з ним боротись? / А. Ткачук. - Режим доступу : <http://www.csi.org.ua/www/?p=1216>

10. Чужиков В. І. Сучасний теоретичний бекграунд інноваційного розвитку регіонів / В. І. Чужиков // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект : сб. науч. трудов : в 3 ч. - Донецк : ДонНУ, 2010. - Ч. 2. - С. 366-369.

11. Федулова Л. І. Організаційні механізми формування результативної регіональної інноваційної системи / Л. І. Федулова // Стратег. пріоритети. - 2009. - № 4 (13). - С. 157-165.

Павло Дмитрук,

аспірант кафедри національної безпеки НАДУ

Створення та функціонування механізму державного регулювання економічної безпеки Автономної Республіки Крим

У статті проведений аналіз та здійснена систематизація теоретико-методологічних засад створення та функціонування механізму державного регулювання економічної безпеки Автономної Республіки Крим (АРК).

Ключові слова: економічна безпека країни і регіону, оцінка безпеки, стійкість, розвиток економіки.

In article the analysis is carried out and ordering of teoretiko-methodological principles of creation and functioning of the mechanism of state regulation of economic safety of Autonomous republic Crimea is carried out.

Key words: economic safety of the country and region, a safety mark, firmness, economy development.

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток АРК відбуватиметься в умовах гранично жорсткої конкуренції - за інвестиції, транзитні функції, товарні потоки, ринки збуту. Додаткові труднощі, пов'язані з реалізацією стратегічних цілей Криму, створюють актуальні на сьогодні ризики та загрози, що є похідними від геоекономічних процесів у Чорноморському регіоні.

Забезпечення базисних умов нормального функціонування ринкових інститутів, макроекономічної стабілізації і структурної адаптації народного господарства, потребує, і перебудови самої системи механізмів державного регулювання економічної безпеки Автономної Республіки Крим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження змісту поняття економічної безпеки держави, класифікації економічних загроз та інтересів держави, підходів до оцінки рівня економічної безпеки держави, принципів формування системи забезпечення економічної безпеки держави висвітлені у працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як Г.Пастернак-Таранушенко, В.Р.Котковський, М.М.Пап'єв, Т.С.Стародуб та ін. Проблеми формування регіональної політики в контексті забезпечення економічної безпеки держави вивчали М.О.Кизим, Ф.В.Узунов, В.А.Головко та ін. Дослідження економічної безпеки мезорівня стосувалось, в основному, визначення інтересів та загроз економічній безпеці регіону.

Формулювання цілей статті. Мета статті - аналіз і систематизація теоретико-методологічних засад створення та функціонування механізму державного регулювання економічної безпеки Автономної Республіки Крим.

Виклад основного матеріалу. Питання безпеки та стабільності є ключовими для сталого розвитку будь-якого регіону, які неможливо відокремлювати одне від одного. Сучасне поняття безпеки охоплює не тільки класичну військову безпеку, а й економічну, екологічну, енергетичну, транспортну та соціальну безпеку.

Підвищена увага до безпеки в сучасному світі зумовлена тим, що проблеми забезпечення стабільності економіки вийшли за значущості на рівень проблем забезпечення економічного зростання й високого добробуту. Як свідчить вітчизняний і світовий досвід, досягнення високих показників, що характеризують економічний потенціал, обсяг виробництва й споживання, величину валового внутрішнього продукту країни, не запобігає небезпеці втрати стабільності, економічної кризи, фінансового дефолту, екологічних катастроф, якщо не забезпечено стійкий розвиток [7, с. 54-59].

Актуальність статті полягає в тому, що стабільність та безпека Чорноморського регіону - це гарантія ефективного та сталого розвитку всіх країн регіону, а після розширення Європейського Союзу - запорука і його розвитку. Україна як один з ключових гравців у цьому регіоні має потенціал щодо об'єднання зусиль різних держав з метою формування системи безпеки у Кримському, або так званому Чорноморському регіоні.

Кримський регіон українські фахівці розглядають як один з пріоритетних для забезпечення національних інтересів нашої держави та регіонального лідерства. Позитивним чинником для України, крім об'єктивних елементів (територія, географічне положення, інфраструктура і т. ін.), є її добросусідські відносини з усіма державами регіону.

Автономна Республіка Крим, будучи однією з найважливіших адміністративно-територіальних одиниць України, має певні регіональні особливості.

Загрози безпеки економіки на будь-якому рівні проявляються у формі зниження показників економічного й соціального розвитку. Таким чином,

ступінь захищеності АРК від економічних загроз насамперед характеризується показниками економічного розвитку.

Усе це дає змогу визначити сутність економічної безпеки регіону як можливість і здатність його економіки забезпечити якість життя населення на рівні відповідного стандарту, соціально-економічну й суспільно-політичну стабільність, здатність протистояти впливу внутрішніх й зовнішніх загроз [5, с. 7].

Одним з основних факторів, який перешкоджає створенню системи безпеки в Чорноморському регіоні, є невирішеність так званих "заморожених конфліктів" у Придністров'ї, Нагорному Карабаху та Абхазії. Цей фактор стає дедалі більш важливим через те, що з нього випливають інші загрози безпеки, такі як нелегальна міграція, контрабанда, нелегальний обіг зброї, соціальне напруження, небезпека транспортних шляхів та ін. Усі держави, на території яких є неврегульовані конфлікти, прихильно ставляться до України як до посередника. У 2005 р. український мирний план для Придністров'я прийняли обидві сторони, а також міжнародне співтовариство. Однак подальші дії російської та придністровської сторін не дали змоги повністю його реалізувати.

Чорноморський регіон є транзитним з великою кількістю транспортних перехресть як морських, так і сухопутних шляхів сполучення. Більшість з ключових транспортних коридорів проходять саме територією України, тому відповідальність за їх безпеку безпосередньо покладається на Україну. Транспортна безпека включає як безпеку сухопутних шляхів, так і морську безпеку, а саме безпеку торговельного флоту, боротьбу з тероризмом та організованою злочинністю на морі, розширення співробітництва з питань безпеки на кордонах, реагування у разі надзвичайних ситуацій, безпеку транспортування енергоносіїв тощо. Зокрема, деякі експерти наполягають на тому, що транспортування енергоносіїв має бути забезпечено системою безпеки транспортних комунікацій, що складається із систем забезпечення військової та екологічної безпеки, а також технологічної й навігаційної безпеки [5, с. 7].

Із чотирьох міжнародних транспортних коридорів, що проходять по території України, два - 9-й та 7-й Дунайський - безпосередньо розміщені на території Одеської області, а отже, пов'язані з Чорноморським регіоном. З огляду на це проблеми розвитку транспортної сфери завжди були в центрі уваги Європейського Союзу. Прикладом може бути Євразійський транспортний коридор, ключовою ланкою якого є поромна переправа Іллічівськ - Поті. Розвиток цього коридору фінансується ЄС у рамках програми TRASECA. Перспективними видаються й транспортні коридори Одеса - Гданськ і радіальний навколо Чорного моря у рамках ОЧЭС. Тому гарантування транспортної безпеки - це проблеми не тільки приморських держав, а і їх партнерів, зокрема ЄС.

Необхідно зазначити, що соціальна та економічна безпека в Чорноморському регіоні взаємопов'язані. Демократизація й подальший розвиток

економіки неможливі без проведення політики, спрямованої на вирішення повсякденних проблем регіону. Крім Російської Федерації, усі інші держави регіону пов'язують свій майбутній економічний розвиток із Європейським Союзом. Європейська програма добросусідства (ENP), прагнення створити зону вільної торгівлі між ЄС та Україною, посилення економічної співпраці ОЧЕС та ЄС - це лише деякі аспекти співробітництва.

У 2007 р. Європейський Союз став повноправним учасником системи міжнародних відносин у Чорноморському регіоні. Український уряд неодноразово проголошував курс на європейську інтеграцію та висловлював прагнення щодо більш активного співробітництва з ЄС, зокрема щодо створення зони вільної торгівлі. Беручи до уваги ці базові положення, слід пов'язувати посилення ролі України у Чорноморському регіоні, зокрема в процесі формування єдиного економічного простору, з рівнем її відносин з Європейським співтовариством [4, с.114-115].

Україна може стати впливовим гравцем в економічній сфері у регіоні, якщо візьме на себе функції ініціатора та координатора різних спільних проектів у басейні Чорного моря. Зокрема, ефективне використання українського транзитного потенціалу може стати додатковим аргументом під час переговорів з ЄС на користь активізації впровадження спільних проектів у Чорноморському регіоні.

Чорноморський регіон, безумовно, є одним з найбільш пріоритетних та перспективних макрорегіонів, важливих для динамічного розвитку України як одного з регіональних лідерів. Унікальне геополітичне, геокультурне положення України та її надзвичайно багата ресурсна база відкривають широкі можливості для активізації державної політики в цьому напрямі.

Україна має потенціал щодо ініціювання низки проектів з метою створення повноцінної системи безпеки в Чорноморському басейні. Однак для найбільш ефективного використання свого потенціалу Україні необхідно співпрацювати з іншими державами регіону та міжнародними організаціями. З Європейським Союзом варто зосередити увагу на питаннях економічної та енергетичної безпеки, з НАТО - на антитерористичній діяльності, з Росією, Туреччиною та Румунією більше уваги звернути на питання безпеки судноплавства, з Грузією - на питання демократизації, диверсифікації шляхів поставок енергоносіїв та маршрутів їх транспортування.

Теоретичне дослідження основних складових економічної безпеки країни на регіональному рівні дає змогу визначити економічну безпеку Автономної Республіки Крим як сукупність впливу комплексу таких умов і факторів, завдяки яким зберігається можливість підтримки адекватного стану економічного потенціалу республіки, а також як широке коло геополітичних, економічних, адміністративно-правових, науково-технологічних, соціально-культурних, демографічних і екологічних факторів. З урахуванням

особливостей АРК щодо економічної безпеки мають виконуватися такі проблемно-орієнтовані завдання:

- збереження функціональних структур автономії в імовірних кризових ситуаціях майбутнього розвитку;
- забезпечення зовнішнього й внутрішнього імунітетів економіки АРК від дестабілізаційного впливу джерел загроз економічній безпеці;
- захист ресурсного потенціалу й економічних інтересів автономії;
- досягнення конкурентоспроможності економіки на внутрішньому й світових ринках;
- забезпечення якості життя населення на рівні економічно розвинених країн світу.

Досягнення необхідного рівня економічної безпеки АРК передбачає вирішення комплексу завдань, зокрема:

- створення ефективної системи моніторингу й ідентифікації загроз економічній безпеці, розробку стратегії й тактики;
- істотне підвищення якості державного й господарського управління з чіткою координацією всіх рівнів й спрямування їх роботи в єдине русло;
- упровадження нових методів управління, апробованих світовою практикою, адекватних особливостям економіки АРК;
- істотне зменшення тіньового сектору економіки шляхом вжиття заходів адміністративного, економічного й правового характеру;
- розвиток фінансового потенціалу реального сектору економіки з паралельним забезпеченням збалансованого розвитку сфери й максимальним поліпшенням інвестиційного клімату АР Крим;
- структурну перебудову економіки з дотриманням відповідних відтворювальних, функціональних, соціально-економічних і економіко-екологічних пропорцій.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Таким чином, механізми державного регулювання економічної безпеки регіонів в узагальненому вигляді слід розглядати як мобілізацію внутрішніх регіональних ресурсів для прискорення темпів економічного та соціального зростання.

Основою ефективного функціонування механізмів державного регулювання економічної безпеки АРК є розвиток відповідних нормативно-правових актів, що наразі означає прийняття низки законів України, які стосуються територіальної організації влади в Україні: "Про загальні засади регіональної політики", "Про територіальний устрій України", "Про планування територій", "Про територіальні громади", "Про правовий режим комунальної власності в Україні", "Про комунальні підприємства", "Про місцеві фінанси", "Про місцеві податки та збори", а також інших законодавчих актів, які б забезпечували реальну самостійність місцевих бюджетів, формували пе-

редумови для активізації економічної діяльності в кожній територіальній громаді. Ці закони мають узгоджуватися з чинним правовим полем, зокрема із законами України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" та "Про концесії", Указом Президента України "Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності" тощо.

Подальші дослідження передбачають більш глибокий всебічний аналіз засад створення та функціонування механізмів державного регулювання економічної безпеки Автономної Республіки Крим. Багато питань, пов'язаних із визначенням змісту поняття економічної безпеки регіону, оцінкою рівня економічної безпеки регіону, формуванням механізму забезпечення економічної безпеки, вибором та реалізацією стратегії забезпечення економічної безпеки регіону залишаються невирішеними, що зумовлює необхідність подальших поглиблених досліджень.

Список використаних джерел

1. Геоэкономика : учеб. пособие. - Симферополь : Таврич. нац. ун-т им. В. И. Вернадского, 2009. - 152 с.
2. Губерная Г. К. Социально-экономические асимметрии как проблема совершенствования государственной региональной политики / Г. К. Губерная // Вісн. екон. науки України. - 2005. - № 1. - С. 30-36.
3. Деньги Украины. Курсы валют, ставки, индексы. - Режим доступа : <http://currency.in.ua/index/salary/>
4. Котковський В. Р. Інституціональні засади економічної безпеки України / В. Р. Котковський // Інституціональні перетворення в суспільстві: світовий досвід і українська реальність : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. - Мелітополь : МІДМУ ГУ"ЗІДМУ", 2006. - С. 114-115.
5. Папієв М. М. Соціальні пріоритети: курс на добробут / М. М. Папієв // Уряд. кур'єр. - 2006. - № 212. - С. 7.
6. Рівень і якість життя населення України : монографія / В. С. Пономаренко, М. О. Кизим, Ф. В. Узунов. - Х. : ВД "ІНЖЕК", 2003. - 226 с.
7. Стародуб Т. С. Підходи до визначення поняття "регіональна безпека" / Т. С. Стародуб // Стратегічна панорама. - 2006. - № 3. - С. 54-59.
8. Статистичний щорічник України за 2009 рік / за ред. О. Г. Осауленка ; відп. за вип. В. А. Головка. - К. : Консультант, 2010. - 576 с.